

Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE)

HØRINGSUTTALELSE FRA IKO – KIRKELIG PEDAGOGISK SENTER

Dette er en tidlig skisse til læreplanen. Læreplanen skal ha en god sammenheng og vise tydelig retning for elevens kompetanse i faget.

Synes du læreplanskissen generelt gir en tydelig retning for det eleven skal lære i faget?

Til 1.1. «Fagets relevans». Under «Fagets relevans» sier første setning at «KRLE gir eleven redskaper til å forstå ...». Til dette har IKO – Kirkelig pedagogisk senter (IKO) noen merknader. For det første: skal faget bare gi redskaper til forståelse – skal det ikke gi forståelse? Formuleringen bør endres til å inkludere det å gi forståelse. For det andre: det vil gi mye bedre beskrivelse av faget og dets innhold og mål dersom det sies på hvilken måte og på hvilket grunnlag faget gir forståelse – altså en kvalifisering av forståelsen. Forståelsen må være mer enn mangfoldshåndtering og etiske utfordringer som står i de to neste setningene i læreplanutkastet. Fagets relevans bør knyttes til noe om relevansen av religioner og livssyn i verden historisk og i dag og gjennom arbeidsmåtene i faget. Det bør inkluderes at en får forståelse gjennom å bli kjent med religioner og livssyn slik de finnes i kulturarv/tradisjon/historie og slik de finnes som levd i dag.

Det at KRLE er et allsidig dannelsesfag, et fag som bidrar til dannelse bredt forstått, bør tematiseres i omtalen av fagets relevans for å være i tråd med formålsparagraf og overordnet del av læreplanen.

Forhold til lovtekst. IKO mener at noe av teksten i § 2-4 i opplæringsloven bør gis en tolkning i læreplanen som et bidrag til å gi en tydelig retning for faget. Paragrafen refereres dels under 1.3, men den juridiske terminologien om at religioner skal presenteres på en kritisk, objektiv og pluralistisk måte (NB ikke at undervisningen skal være objektiv, kritisk og pluralistisk slik det står her) gis ingen fortolkning. Undervisning kan ikke være objektiv, så hva betyr denne lovteksten oversatt til pedagogisk virkelighet? Den nåværende læreplanens formuleringer om tolkningen av denne lovteksten og tematisering av samtidig engasjerende undervisning og varsomhet ved valg av arbeidsmåter kan være god å videreføre.

Vekting av innhold. Det sies at føringene for faget angir rundt halvparten kristendom, men hva med vekting av kjerneelementer og kompetansemål? Et eksempel: Av åtte

Fagfornyelsen – innspillsrunde skisser til læreplaner i KRLE og religion og etikk

kompetansemål på 1.-4.trinn dreier halvparten seg om etikk, filosofisk samtale og egne og andres tanker, følelser og erfaringer. Antallet kompetansemål kan tolkes som at halve tida skal brukes til disse kompetansemålene. Er det slik det er tenkt? Hvis det legges opp til en slik vekting, vil IKO melde at kunnskapsstoff om religioner og livssyn bør få mer plass, også fordi elever trenger kunnskap som grunnlag for refleksjon, samtale osv. Hvis det ikke er en slik vekting som er tenkt, bør dette vises enten ved at antall kompetansemål speiler vekting av kjerneelementene, eller ved at det gis en eksplisitt føring på vekting i læreplanteksten. IKO anser at en vekting i form av antall kompetansemål vil være å foretrekke.

Benevne religioner? Religioner omtales gjennomgående ikke ved å bruke navn som jødedom, hinduisme, islam osv. Det kan gi mulighet til å velge bort flere av de såkalte verdensreligionene. IKO vil derfor foreslå å navngi de tros-/livssynstradisjonene en mener alle elever bør møte, sammen med formuleringer som peker mot åpenhet for andre/flere og vekt på mangfold. Formuleringen i 1.3 om at elevene skal bli kjent med bredden av religioner og livssyn ivaretar dels dette anliggendet, men vi vil anbefale at det gis mer eksplisitte føringer.

Kompetansemålenes innhold og utforming. Disse er ikke tydelige nok og dekker ikke fullt ut kjerneelementene – se nedenfor.

Læreplanene beskriver kompetansen elevene skal utvikle i faget, og de fastsatte kjerneelementene i faget beskriver det mest sentrale elevene skal lære.

Synes du kompetansemålene uttrykker det viktigste elevene skal lære i faget på en tydelig måte?

Det er en tendens til at kompetansemålene er formulert med et så høyt abstraksjonsnivå at det er vanskelig å få tak på hva som egentlig menes. Når det eksempelvis står at elevene skal «skille mellom og vurdere ulike typer kilder til kunnskap om religion og livssyn», og det ikke gis eksempler på hvilke kilder det kan være snakk om eller hva vurderingen skal skje med tanke på, oppleves det ikke som et tydelig uttrykk for hva faget skal inneholde. Dette abstraksjonsnivået og mangel på eksemplifiseringer gjør det vanskelig å respondere adekvat, og viktigere: det gjør teksten mindre bredt forståelig enn en funksjonell læreplantekst bør være. Det bør altså endres slik at det blir en mer enkelt forståelig tekst.

Ut fra vår lesning vil IKO likevel gi en del innspill til det videre arbeidet, først to spørsmål om overordnet preg på kompetansemålene. For det første: Kommer religioner som etablerte tros- og livssynssamfunn i samfunnet for lite tydelig fram? Vi vil anbefale å gå gjennom læreplanen med det for øye å sikre denne dimensjonen. Det andre er et spørsmål om hvorvidt det er tendens til en profil som i for stor grad er preget av et ideal om elever som religionsvitenskapelige forskere in spe, på bekostning av andre dimensjoner i faget slik det nå er. Legges det opp til et fag som privilegerer kritiske perspektiver, utenfratilnærming og drøfting på metanivå? Også her vil vi oppfordre til et ekstra blikk på om det legges opp til for stor endring av faglig profil.

Det kan videre se ut som om noen momenter ikke er helt adekvat videreført fra kjerneelementene til kompetansemålene. Det er for eksempel vanskelig å se at dogmatikk/troslære finnes blant læringsmålene. Det kan underforstås i «ulike tros- og livssynstradisjoner og deres utbredelse», men bør absolutt komme klart fram på noe sted. Dogmer eller systemer av normative fortolkninger er fortsatt viktige for etablerte trostradisjoner/trossamfunn og må inngå i det å få kjennskap til disse. (For øvrig vil større grad av konkretiserende eksempler gi et langt bedre grunnlag for å vurdere fagets innhold og hvordan kjerneelementene følges opp i konkrete kompetansemål.) Det ser også ut som at kjerneelementet eksistensielle spørsmål smalnes noe i de konkrete kompetansemålene – selv om det som trekkes fram er relevant.

Noen konkrete innspill til de enkelte kompetansemålene:

Etter 4. trinn

- IKO verdsetter at det sies eksplisitt at det skal være rom for å kunne utforske og uttrykke egne ståsteder og erfaringer i faget, men kompetansemålet «formidle og sette seg inn i egne og andres tanker, følelser og erfaringer» bør justeres. Her bør det gås en runde til med hvordan en kan formulere at elevene skal få et rom og en mulighet, men ikke tvinges til «utlevering». «Tanker, følelser og erfaringer» er også alt for vagt for læringsmål i et religions- og livssynsfag. Tanker om hva? Erfaringer med hva? Følelser knyttet til hva?
- I «sammenlikne og reflektere over kalendere» betones kalender. Er ikke religiøse høytider, ikke organiseringen i kalendere, det viktigste å fokusere på? Kan det formuleres mer som å bli kjent med høytider i ulike religioner og snakke om likheter og forskjeller?
- «Skille mellom og vurdere ulike typer kilder» ... hva med å formulere dette noe i retning av få kunnskap om religioner og livssyn gjennom ulike kilder (tekster, hellige hus, religiøse gjenstander, estetiske uttrykk, praksiser, intervju/samtale med representanter for det valgte livssynet etc) og snakke om hva slags kunnskap en får gjennom de ulike kildene?

Etter 7. trinn:

- Utforske og sammenlikne tekster og materielle uttrykk – dette er et av kompetansemålene som bør ha eksemplifiserende tillegg
- Beskrive og forklare ulike praksiser knyttet til religion og livssyn – hvorfor «knyttet til»? Hva med «innenfor» i stedet? «Praksis» bør eksemplifiseres.

Etter 10. trinn

- Vi stiller oss spørrende til hvorvidt ett av ni læringsmål fra ungdomsskolen bør handle om synet på kjønn og seksualitet i religioner og livssyn. Bør det ikke løftes opp et nivå til menneskesyn, syn på relasjoner, samfunn, ulikhet, etikk el.? Det blir underlig spesifikt når læringsmålene per nå er så få og mer generaliserte/omfattende/gjennomgående for faget.

Fagfornyelsen – innspillsrunde skisser til læreplaner i KRLE og religion og etikk

I tillegg til disse merknadene, har vi også innspill knyttet til det at kompetansemålene dels virker for krevende for årstrinnene og at det bør gis hjelp til vekting av kompetansemål; se svar på spørsmål ovenfor og nedenfor.

Læreplanene skal styre innholdet i opplæringen og skal også gi lærerne et handlingsrom til å tilpasse opplæringen. Opplæringen skal kunne tilpasses ulike elevgrupper.

Synes du læreplanskissen viser en god balanse mellom styring av innhold, og skolene og lærerens handlingsrom for valg av metoder og tilpasning til ulike elevgrupper?

Som nevnt mener vi at læreplanskissen gir for utydelige føringer for innhold og altså for lite styring av innhold, se tidligere merknader.

Læreplanverket skal ha god sammenheng og vi skal sikre et verdiløft i skolen. Det betyr at det skal være en sammenheng fra verdigrunnlaget i formålsparagrafen og verdier og prinsipper i overordnet del, til læreplaner for fag.

Synes du verdigrunnlaget er ivaretatt i læreplanskissen?

Mye av det som nå står under 1.3, om hvordan verdigrunnlaget synliggjøres i faget, er fint. Men i tråd med det vi tidligere har nevnt om 1.1 «fagets relevans» mener vi at deler av formålsparagrafen/overordnet del bør reflekteres tydeligere der. Vi mener også at flere av de verdiene som eksplisitt nevnes i formålsparagrafen bør gjenfinnes i KRLE-fagplanens omtale av verdigrunnlaget.

Et mer tekststrukturelt spørsmål dreier seg om §2-4 i opplæringsloven. Bør struktureringen av arbeidet med ulike religioner og livssyn samt andelen kristendom stå under en overskrift som er verdigrunnlag? Kanskje bør KRLE, som er det eneste faget med egen lovparagraf, ha et eget punkt som handler om forholdet til lovparagrafen.

De tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling skal inngå i fagene der det er relevant. De omtales i Om faget og er integrert i kompetansemålene.

Synes du de tverrfaglige temaene er godt ivaretatt i læreplanskissen?

IKO vil foreslå å innlemme kunnskap om mangfold i første setningen under «Demokrati og medborgerskap». For eksempel kan setningen da bli «Demokrati og medborgerskap aktualiseres gjennom etisk refleksjon, øvelse i perspektivtaking og kunnskap om mangfold» - eventuelt kan mangfold spesifiseres til religiøst og livssynsmessig mangfold e.l.

Omfanget i læreplanen skal være realistisk, sett i forhold til timetallet i faget. Læreplanene skal gi gode rammer for dybdelæring.

Synes du læreplanskissen viser et realistisk omfang i faget og at læreplanen legger til rette for dybdelæring?

Fagfornyelsen – innspillsrunde skisser til læreplaner i KRLE og religion og etikk

Reduksjon i antall kompetansemål muliggjør dybdelæring i større grad enn i eksisterende plan, og er bra og nødvendig. (Vi heller mot å anbefale å innføre noen flere kompetansemål for å gi noe mer konkretisering og hjelp til vekting, men likevel en svært kraftig reduksjon.)

Vi vil likevel stille spørsmål ved om kompetansemålene gir et realistisk omfang. Målformuleringene virker for avanserte. Dette gjelder særlig på 1. – 4.trinn, men bør gjennomgås kritisk på alle trinn.

Læreplanen skal være et godt arbeidsverktøy for lærere.

Synes du språket i læreplanskissen er klart og forståelig?

Språkføringen er grei, men abstraksjonsnivå/generaliseringsnivået er jevnt over så høyt at det er vanskelig å se for seg hvordan faget skal se ut med utgangspunkt i denne planen. Det kan bli svært forskjellige fag i praksis. Planen stiller svært høye kompetansekrav til KRLE-læreren, men uklarheten gjør også at foreldre som leser planen ikke får den informasjonen de bør få. Gitt det vi vet om lærebokas status i KRLE og den forventa mangelen på KRLE-utdanna lærere framover, overlates også svært mye makt til lærebokutgivere med en læreplan som dette. IKO vil altså sterkt oppfordre til en plan med klarere føringer for faget.

Læreplanen skal ha en fagspesifikk omtale av vurdering som skal utvikles for ulike hovedtrinn og som skal gi støtte til underveis og sluttvurdering. Denne teksten er en tidlig skisse, og vi ønsker innspill på hva som kan være relevant å ha med i en slik omtale.

Hva er viktig å ivareta i en fagspesifikk omtale av vurdering i læreplanen uten å begrense lærernes handlingsrom?

Det oppleves litt uklart hvordan forholdet mellom kjerneelementene, kompetansemålene og disse tekstene om vurdering er og bør være, så det er et spørsmål om disse tekstene helt har funnet sin form. Kanskje det kan være en idé å bruke kjerneelementene som strukturerende for disse tekstene?

Læreplanene skal vise en god progresjon for elevenes læringsløp.

Synes du læreplanskissen viser en tydelig progresjon i faget?

Læringsmålene virker dels for avanserte, særlig på de lavere trinnene.

Inndelingen i lokalt/regionalt fokus på 1.-4-trinn, nasjonalt på 5.-7. og globalt på 8.-10. virker god slik det framstår nå. Det gir variasjon og progresjon, samtidig som andre kompetansemål om religioner og livssyn på de ulike trinnene ikke er bundet geografisk, slik at det ikke blir ensidighet.

Fagfornyelsen – innspillsrunde skisser til læreplaner i KRLE og religion og etikk

Klargjøring av kompetansemål med eksemplifiseringer, ekspliseringer og føringer for vekting vil gjøre det enklere å se progresjonen i faget.

Oslo 14. november 2018

Marianne Uri Øverland
Direktør

